

Medvind og modvind i vindkraft udviklingen - Danske erfaringer med social accept af vindkraft

Fagdager Vindkraft
14.-15. oktober 2019
NINA-huset, Trondheim

Laura Tolnov Clausen, PhD, Associate Professor,
Institut for global udvikling og samfundsplanlegging
Universitetet i Agder
Laura.t.clausen@uia.no

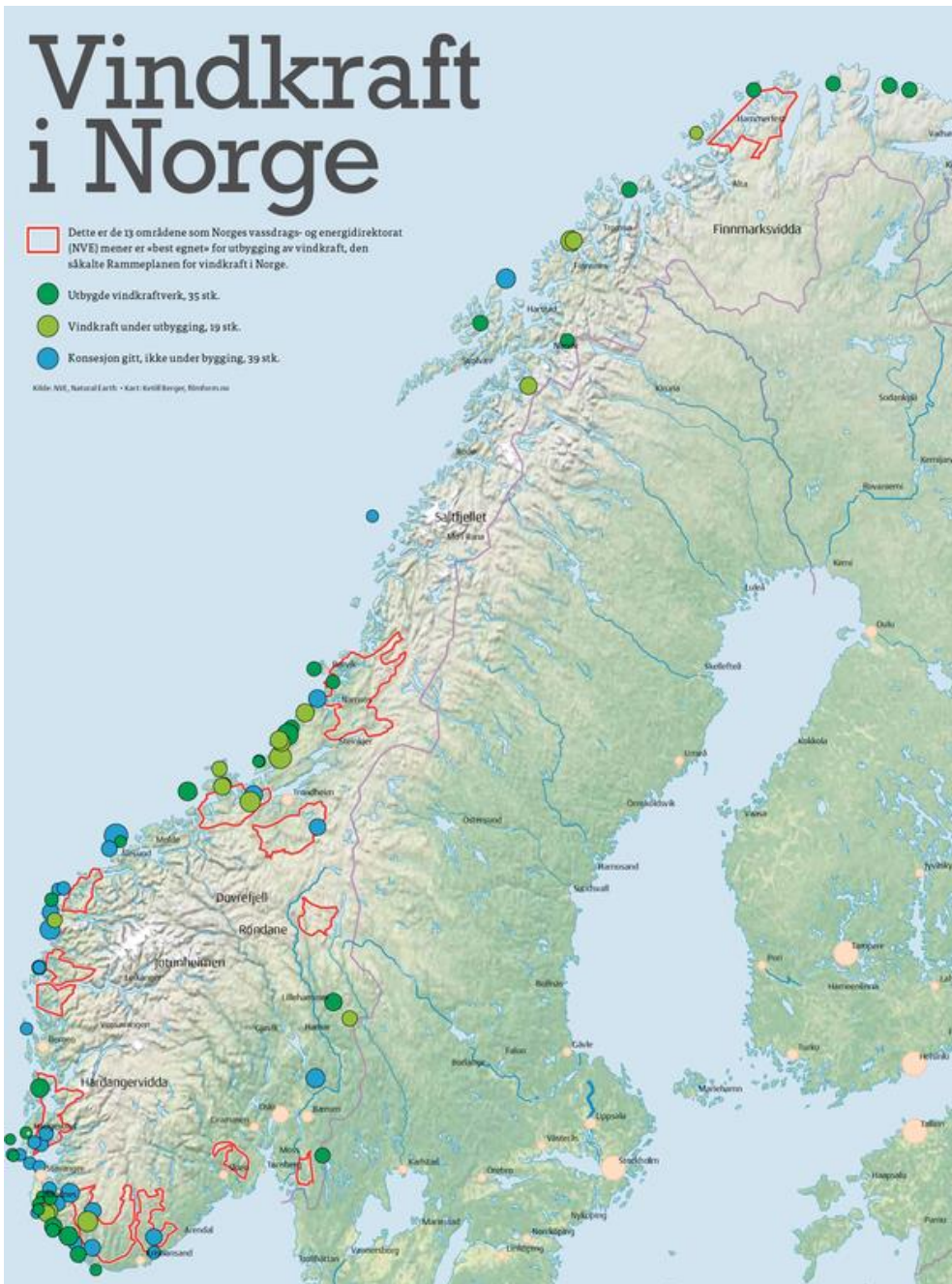

Vindkraft i Norge

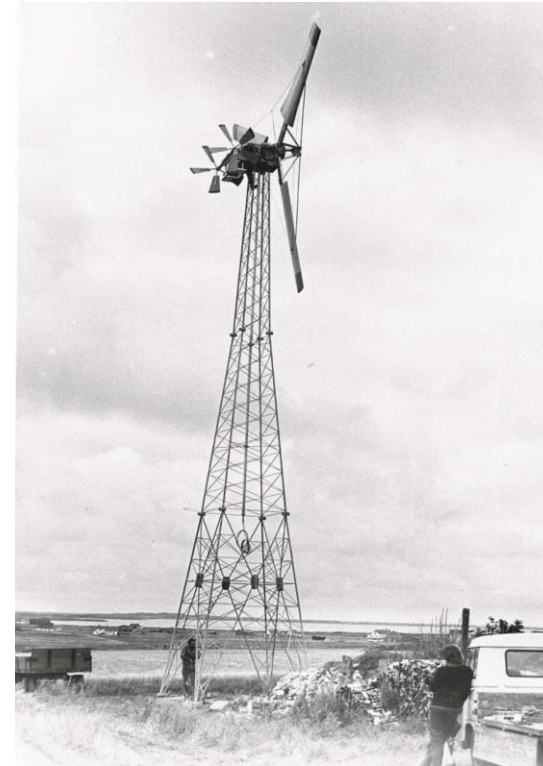
□ Dette er de 13 områdene som Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) mener er «best egnede» for utbygging av vindkraft, den såkalte Rammeplanen for vindkraft i Norge.

- Utbygd vindkraftverk, 35 stk.
- Vindkraft under utbygging, 19 stk.
- Konsesjon gitt, ikke under bygging, 39 stk.

Kilde: NVE, Natural Earth - Kart: KartTilBergen, Storebrand.no

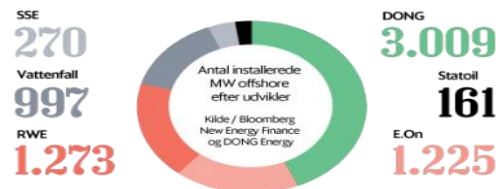

Vindmøllepionerer og vindmøllelaug

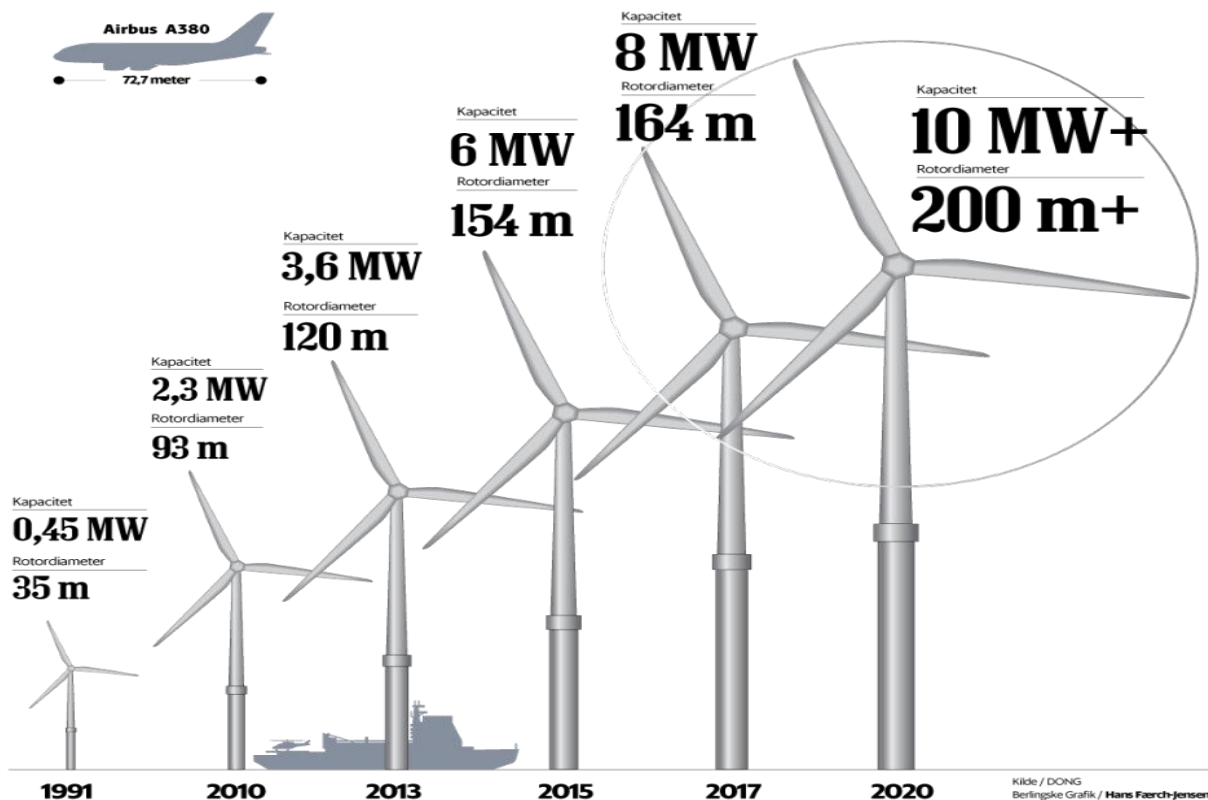
DONG er den største kunde

Det er ikke kun i vindmølleproduktion, at Danmark har en førende position. DONG Energy er suverænt den største aftager af havvindmøller på verdensplan og har installeret knap halvdelen af al havvind i verden. Kampen om parkerne er dog hård, og flere meget store selskaber som E.On, Statoil og RWE har kastet deres meget store budgetter ind i kampen om nye havvindmølleprojekter. Senest trak DONG dog det længste strå i kampen om Borssele 1 og 2-parkerne i Holland, som konkernen vandt udbuddet på.

Siemens dominerer fortsat

Dansk/tyske Siemens Wind Power har i mange år været den dominerende spiller på markedet for havvindmøller og var det også i 2015. Vestas manglede i mange år et slagkraftigt modsvare til Siemens enormt succesrige møller på først 3,6 MW og siden 6 og 7 MW. Særligt danske DONG Energy, der er førende på opsætning af havvindmølleparker, har haft en tæt parldans med Siemens gennem mange år. Imens Siemens har banket vindmølle på vindmølle op, har MHI Vestas arbejdet hårdt på deres V164 mølle på 8 MW. Møllen, der er blevet kaldt en game changer i branchen, har brudt adskillige rekorder og er blevet bestilt til flere vindmølleparker – heriblandt Vattenfall Horns Rev 3, der er ved at blive opført ud for Esbjerg.

Danmark nærmer sig målet fra energiforliget i 2012

Udbygning af vindkraft og andelen af vindenergi i elforbruget

- **Energiforliget i 2012:**
- Strøm fra vindmøller skal udgøre 50 pct. af det danske elforbrug i 2020
- Danmark skal være fossiltfrit i 2050

<https://winddenmark.dk/tal-fakta/fakta-om-vind-danmark/antal-vindmoller-kapacitet>

Vindenergi tilpasses et liberaliseret energimarked

- **Den femte energiplan fra 2005:**
- Fjerner støtten til den vedvarende energi
- Vedvarende energi skal klare sig selv
- Markedsbaserede virkemidler skal sikre opnåelsen af effektivitet, forsyningssikkerhed og miljø
- Energisektoren skal udvikles med udgangspunkt i forbrugerne og erhvervslivets behov
- Får særlig betydning for vindkraft, der udgør størsteparten af den vedvarende energi

Kommuner er klemmt mellem staten, borgerne og vindmølleudviklerne

Three dimensions of social acceptance of renewable energy innovations (Wüstenhagen et al. 2007; Wolsink, 2013, p.11).

- Kommuner overtager vindmølleplanlægning i 2007
- Staten udsender de overordnede målsætninger, men kommuner skal gennemføre det i praksis
- Kommuner klemmes:
 - Kommuner mangler viden og uddannelse blandt planlæggere til at håndtere processer og kommunikation
 - Vindmølleudviklere er ivrige og “løsningsorienterede”, som overtager kommunens opgaver
 - Borgerne kritiserer kommuner for dårlig håndtering af planlægningsprocesser

Massiv lokal modstand mod vindmøller

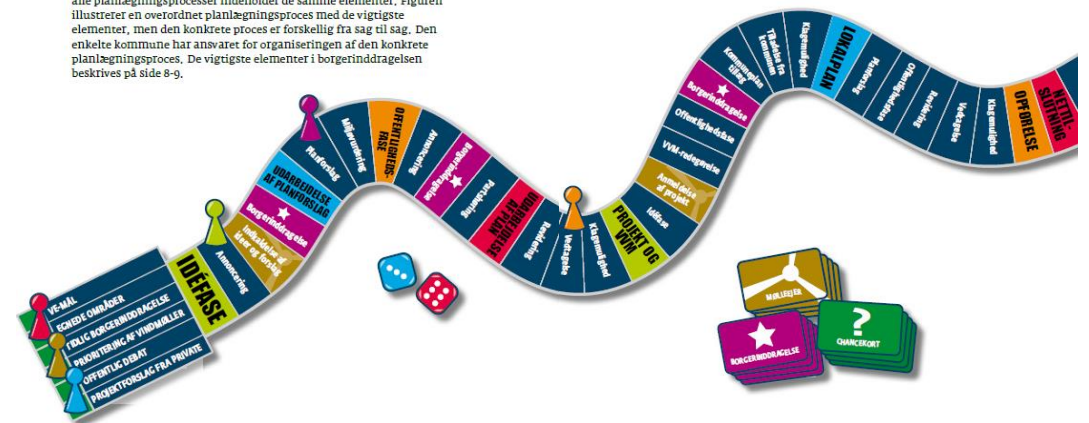
- **Vindmøllestop:** Flere kommuner har indført vindmøllestop
- **Politikere er bekymrede:** Hvordan lever Danmark op til 2020 målet og klimamålet om at være uafhængige af fossile brændstoffer i 2050?
- **Dansk vindmølleindustri er bekymret:** "Landvind, netudbygning og i stigende grad solceller møder modstand. Op til kommunalvalget i 2017 så vi gentagne eksempler på vindprojekter, som havde fulgt alle regler og forskrifter, men som alligevel meget sent i en planproces og ofte på tvivlsomme grundlag blev skrottet af nervøse, kommunale byråd".
https://www.danskenergi.dk/sites/danskenergi.dk/files/media/dokumenter/2019-02/VE_Outlook_2019_0.pdf
- **Nimby:** Modstand opfattes som en irrationel/egoistisk barriere, som skal *overkommes* gennem regulering, flere data og mere information.
- **Blot et spørgsmål om tid:** Borgerne vænner sig til det

Love og procedurer til fremme af lokalbefolkningens opbakningen til vindmølleprojekter

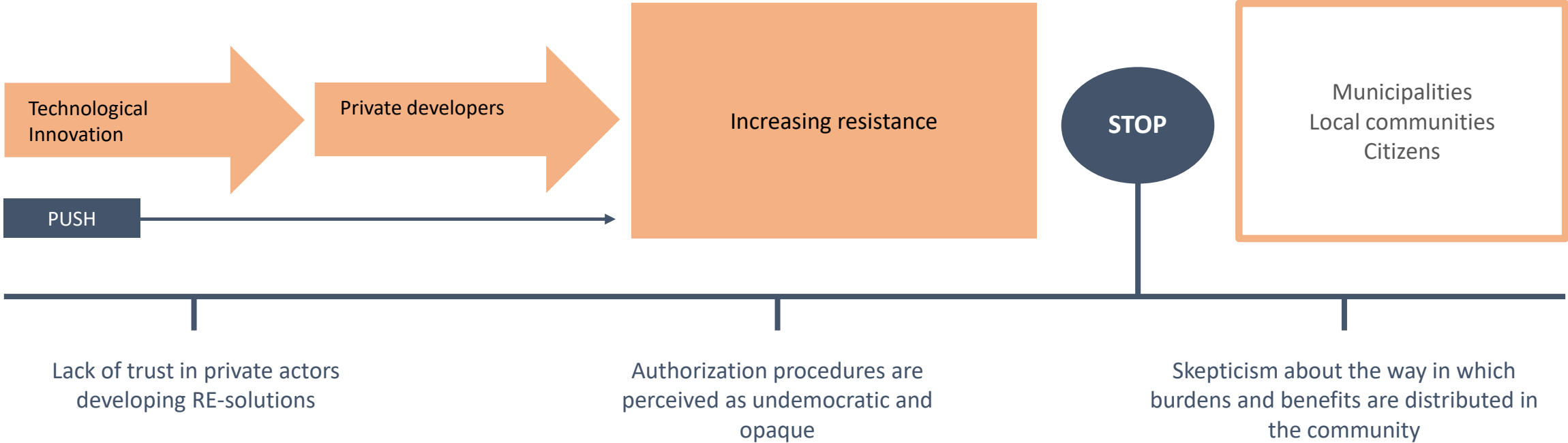
- **Køberetsordningen** påbyder vindmølleopstiller at tilbyde 20% af andelene til lokale borgere
- **Værditabsordningen** sikrer at borgere kompenseres økonomisk, hvis nye vindmølleprojekter forringer værdien af deres ejendom.
- **Den grønne ordning** giver kommunerne en økonomisk tilskyndelse til at opsætte vindmøller.

”Den gode proces”

Vindmølleplanlægning kan organiseres på forskellige måder, men alle planlægningsprocesser indeholder de samme elementer. Figuren illustrerer en overordnet planlægningsproces med de vigtigste elementer, men den konkrete proces er forskellig fra sag til sag. Den enkelte kommune har ansvaret for organiseringen af den konkrete planlægningsproces. De vigtigste elementer i borgerinddragelsen beskrives på side 8-9.

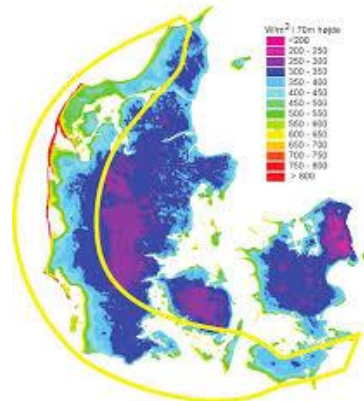
Det teknisk-regulative paradox

Borch, 2018

Borgerperspektiver

- **Konflikten mellem land og by**
 - Sammenfald mellem udkantsområder i Danmark med udviklingsmæssige udfordringer og områder, med største vindressourcer
 - I udkantsområderne oplever man ikke gevinsten ved vindkraftudvikling, men snarere en yderligere marginalisering (faldende huspriser, fraflytning)
- **Konflikten mellem lokale borgere forstærkes af ulige økonomisk fordeling**
 - Interesseforskelle forstærkes lokalt (jordejere vs. "jord-løse")
 - Økonomisk ulighed (kompensation i forhold til ejendomsværdi) bliver et omdrejningspunkt for nabokonflikt
- **Beskyldninger om bestikkelse**
 - Økonomiske kompensationer ses som "blodpenge"
 - Dækker ikke tabet af livskvalitet

Borgerperspektiver

- **Jord-opkøb:**
 - Kortsletter processen på et tidligt tidspunkt
 - Skaber apati og mistillid og splid i lokalsamfundet, som...
 - ...spredt sig til andre lokalsamfund
- **Samarbejde mellem udviklere og kommuner:**
 - For tæt og til gavn for opstillere frem for borgere
 - Kommuner interesseret i støtteordninger
 - Manglende transparens (møder) og uvildighed (VVM)
- **Tids-dimension:**
 - Korte deadlines og nødvendigheden af at være proaktive
 - Bevidst valg af dårlige tidspunkter
 - Tidskrævende – borgere har brug for uvildig hjælp

Borgerperspektiver

- **Kommunikationen er mangelfuld:**
- Skriftlige hørings svar lægger ikke op til meningsudveksling
- VVM'en sætter rammer for diskussionen
- Hverdagsliv ignoreres (stedidentitet, økonomi, friluftsliv)
- Konsekvens: parallel-offentligheder (face-book grupper)
- **Potentialer (visioner og idéer) går tabt:**
- Borgere ikke imod vindmøller i deres "baghave", men...
- ...de er imod umyndiggørelse og manglende udviklingsperspektiver
- Efterlysning af dialogformer, der fremmer koblingen mellem vindmøller og lokalsamfundsudvikling
- Nye ejerskabsformer (økonomien forbliver lokalt)

Lessons learned.....inspiration?

- **Nimby overser den komplekse virkelighed, som modstanden udspringer af**
 - Forstår grundlæggende ikke modstandens anatomi
- **Opmærksomhed overfor de demokratiske konsekvenser af de frie markeds kræfter**
 - Risiko for dekoblingen af andre interesser i klimaets og økonomiens navn
- **Udvikling af metoder for medvirkning og sam-skabelse**
 - Hvordan kan deltagelse understøtte dialog, indflydelse og tillid i planlægningsprocessen?
- **Bevidstgørelse, viden og uddannelse blandt kommuneplanlæggere**
 - Hvordan kan planlæggere forbedre kommunikationen med borgerne?
- **Udvikling af nye ejerskabsmodeller**
 - F.eks. offentligt, lokalt og delt ejerskab for at styrke den lokale økonomi
- **Inspiration fra andre lande**
 - Ang. medvirkning og økonomisk organisering – blandt andet fra Skotland og Tyskland
- **Havvind i stedet for landvind?**
 - Men ude af syn betyder ikke ude af sind - nissen rejser med 😊

Tak for opmærksomheden!

Laura Tolnov Clausen

Laura.t.clausen@uia.no

